

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

14. detsember 2023*

Eelotsusetaotlus – Töötajate ohutuse ja tervise kaitse – Tööaja korraldus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 31 lõige 2 – Direktiiv 2003/88/EÜ – Artikkel 7 – Õigus tasustatud põhipuhkusele – SARS-CoV-2 viirus – Karantiinimeede – Võimatus viia karantiinis oldud ajavahemikuga kokku langenud ajaks antud tasustatud põhipuhkust üle muule ajale

Kohtuasjas C-206/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Arbeitsgericht Ludwigshafen am Rheini (Ludwigshafen am Rheini töökohus, Saksamaa) 14. veebruari 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. märtsil 2022, menetluses

TF

versus

Sparkasse Südpfalz,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev, kohtunikud T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin ja I. Ziemele (ettekandja),

kohtujurist: P. Pikamäe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Sparkasse Südpfalz, esindajad: K. Kapischke, M. Sprenger ja K. Waterfeld,
- Soome valitsus, esindaja: M. Pere,
- Euroopa Komisjon, esindajad: B.-R. Killmann ja D. Recchia,

olles 4. mai 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ töötaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381) artikli 7 lõike 1 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 31 lõike 2 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud TF ja tema tööandja Sparkasse Südpfalzi vahelises kohtuvaidluses seoses nende tasustatud põhipuhkuse päevade üleviimisega, mis anti TFile ajavahemikuks, mis langes kokku talle määratud karantiiniga pärast kontakti SARS-CoV-2 viirusega nakatunud isikuga.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2003/88 põhjendustes 4 ja 5 on märgitud:

„(4) Töötajate tööohutuse, -hügieeni ja -tervishoiu parandamine on eesmärk, mida ei tohiks allutada üksnes majanduslikele kaalutlustele.

(5) Kõigil töötajatel peab olema piisav puhkeaeg. [...]“.
- 4 Direktiivi artikli 7 „Põhipuhkus“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada iga töötaja õigus vähemalt neljanädalasele tasulisele põhipuhkusele vastavalt niisuguse puhkuse õiguse ja andmise tingimustele, mis on ette nähtud siseriiklike õigusaktide ja/või tavadega.“

Saksa õigus

- 5 8. jaanuari 1963. aasta puhkuseseaduse (Bundesurlaubsgesetz; *BGBL.* 1963, lk 2; põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis; edaspidi „BUrlG“) § 7 lõige 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Puhkust tuleb anda ja kasutada jooksva kalendriaastal. Puhkuse üleviimine järgmisesse kalendriaastasse on lubatud ainult siis, kui ettevõtte tööst tulenevad ülekaalukad põhjused või töötaja isiklikud põhjused seda õigustavad. Üleviimise korral tuleb puhkust anda ja kasutada järgmise kalendriaasta esimese kolme kuu jooksul. [...]“.
- 6 Inimeste nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (Gesetz zur Verhütung und Bekämpfung von Infektionskrankheiten beim Menschen (Infektionsschutzgesetz) (edaspidi „IfSG“) § 28 lõikes 1 on sätestatud:

„Haigete, haigus- või nakatumiskahtlusega isikute või viirusekandjate tuvastamise korral [...] võtab pädev asutus vajalikud ennetusmeetmed [...] sellises ulatuses ja nii kauaks, kui on nõutav nakkushaiguste leviku tõkestamiseks; eelkõige võib pädev asutus keelata isikutel lahkuda kohast, kus nad viibivad, või lubada neil sealt lahkuda üksnes teatavatel tingimustel või keelata neil teatavatesse

kohtadesse või avalikesse kohtadesse sisenemise või lubada neil sinna siseneda üksnes teatavatel tingimustel. [...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 7 TFile, kes on alates 2003. aastast Sparkasse Südpfalzi töötaja, anti 3.–11. detsembrini 2020 tasustatud põhipuhkust.
- 8 Kreisverwaltung Germersheim (Germersheimi maakonnavalitsus, Saksamaa) kohustas 2. detsembril 2020 TFi IfSG § 28 alusel jääma 2.–11. detsembrini 2020 karantiini, kuna TF oli olnud kontaktis SARS-CoV-2 viirusega nakatunud isikuga.
- 9 TF taotles 4. märtsil 2021 karantiinis viibitud ajaga kokku langenud tasustatud põhipuhkuse päevade üleviimist.
- 10 Kuna Sparkasse Südpfalz keeldus puhkusepäevi üle viimast, esitas TF Arbeitsgericht Ludwigshafen am Rheinile (Ludwigshafen am Rheini töökohus, Saksamaa), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, hagi, milles palus, et tasustatud põhipuhkust ei arvataks maha ametiasutuse määratud karantiini ajast.
- 11 Nimetatud kohus rõhutab, et Bundesarbeitsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim töökohus) kohtupraktika kohaselt on õiguse tasustatud põhipuhkusele ainus eesmärk vabastada töötaja töötamise kohustusest, tagades talle puhkusetasu maksmine. Tööandja ei ole siiski vastutav tingimuste eest, milles puhkusel viibitakse.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul panevad BUrlG sätted tööandjale kohustuse viia antud puhkusepäevad üle üksnes juhul, kui töötaja suudab tõendada, et tal tekkis puhkuse ajal töövõimetus. Saksa kohtud on aga leidnud, et üksnes karantiini määramine ei ole võrdväärne töövõimetusel.
- 13 Samas kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas see kohtupraktika on kooskõlas direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikega 1.
- 14 Esiteks tuleb ta 14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsusele Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612) tuginedes meelde, et erandeid õigusest tasustatud põhipuhkusele tuleb tõlgendada kitsalt.
- 15 Teiseks, arvestades tasustatud põhipuhkuse eesmärki, milleks on võimaldada töötajal puhata ning anda talle aega lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks, ei ole kindel, et karantiini aeg võrdub tegeliku puhkeajaga.
- 16 Kolmandaks, Euroopa Kohus leidis 29. novembri 2017. aasta kohtuotsuses King (C-214/16, EU:C:2017:914), et õigus tasustatud põhipuhkusele ei või puhkuseaasta, st ajavahemiku, mille jooksul puhkust tuleb kasutada, möödumisel aeguda, kui töötajal on olnud takistus selle õiguse kasutamisel. Karantiini määramist võib selles suhtes pidada niisuguseks takistuseks.

- 17 Neil asjaoludel otsustas Arbeitsgericht Ludwigshafen am Rhein (Ludwigshafen am Rheini töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2003/88] artikli 7 lõiget 1 ja [harta] artikli 31 lõikes 2 tagatud õigust tasustatud põhipuhkusele tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus töötajatele puhkuse andmist käsitlevad liikmesriigi õigusnormid või tavad, mille kohaselt on puhkuse andmise kohustus täidetud ka siis, kui töötajat mõjutab antud puhkuse ajal ettenägematu sündmus, nagu käesoleval juhul riigi määratud karantiin, ja seetõttu ei saa ta oma õigust täielikult kasutada?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Vastuvõetavus

- 18 Sparkasse Südpfalz väidab, et eelotsuse küsimus on sõnastatud liiga üldiselt ja et see ennetab antavat vastust. Järelikult on see küsimus hüpoteetiline ja vastuvõetamatu.
- 19 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust kohtuasjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama, välja arvatud juhul, kui ilmneb, et taotletud tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud nimetatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks (27. aprilli 2023. aasta kohtumäärus Ministero della Giustizia (notarite konkurss), C-495/22, EU:C:2023:405, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Lisaks nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et kui küsimused on sõnastatud sobimatult või väljuvad Euroopa Kohtule ELTL artikliga 267 antud ülesannete raamidest, peab Euroopa Kohus kõigist liikmesriigi kohtu esitatud asjaoludest ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest tuletama need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset arvestades vaja tõlgendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul temale esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada (13. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Crono Service jt, C-419/12 ja C-420/12, EU:C:2014:81, punkt 28 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 21 Käesoleval juhul soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimusega, nii nagu see on sõnastatud eelotsusetaotluses, direktiivi 2003/88 artikli 7 lõike 1 ja harta artikli 31 lõike 2 tõlgendust küsides teada, kas põhipuhkuse ajal aset leidnud ettenägematu sündmus, nagu ametiasutuse määratud karantiin, võib anda õiguse tema puhkusepäevade üleviimisele. Seda tehes selgitab ta põhjusi, miks on põhikohtuasja lahendamiseks vaja Euroopa Kohtu vastust esitatud küsimusele.
- 22 Selles osas sisaldab eelotsusetaotlus ühest küljest kõiki asjakohaseid elemente, mis võimaldavad Euroopa Kohtul anda esitatud eelotsuse küsimusele tarviliku vastuse.
- 23 Teisest küljest – nagu väidab Sparkasse Südpfalz – hõlmab mõiste „ettenägematu sündmus“ ka muid ettenägematu sündmusi kui karantiini määramine, millega on tegemist käesoleval juhul. Samas nähtub nii eelotsuse küsimuse sõnastuses sisalduvast täpsustusest „nagu karantiini

määramine“ kui ka eelotsusetaotluse sisust, et eelotsusetaotluse esitanud kohus palub tegelikult tõlgendada asjaomaseid liidu õigusnorme üksnes seoses karantiini määramise mõjuga põhipuhkuse õigusele.

- 24 Sellest järeldeb, et eelotsuse küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 25 Esitatud küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2003/88 artikli 7 lõiget 1 ja harta artikli 31 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid või tavad, mis ei võimalda üle viia tasustatud põhipuhkuse päevi, mis on antud töötajale, kes ei ole haige, ja mis anti ajaks, mis langeb kokku ajaga, mil see töötaja on karantiinis, kuhu ametiasutus määras ta seetõttu, et töötaja oli kokku puutunud viirusega nakatunud isikuga.
- 26 Esimesena tuleb meelde tuletada, et nagu tuleneb juba direktiivi 2003/88 artikli 7 lõike 1 sõnastusest, on igal töötajal õigus vähemalt neljanädalasele tasustatud põhipuhkusele. Seda õigust tasustatud põhipuhkusele tuleb pidada liidu sotsiaalõiguse eriti tähtsaks põhimõtteks, mille kohaldamisel peavad liikmesriigi pädevad ametiasutused jääma samas direktiivis 2003/88 sõnaselgelt sätestatud piiridesse (22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Fraport ja St. Vincenz-Krankenhaus, C-518/20 ja C-727/20, EU:C:2022:707, punkt 24 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Õigusel tasustatud põhipuhkusele kui liidu sotsiaalõiguse põhimõttel on eriline tähtsus, mis väljendub selles, et see on sõnaselgelt tagatud harta artikli 31 lõikes 2. Olgu meenutatud, et direktiivi 2003/88 artikli 7 lõige 1 peegeldab ja täpsustab põhiõigust tasustatud põhipuhkusele, nii nagu see on tagatud hartaga. Nimelt, kui harta artikli 31 lõige 2 tagab iga töötaja õiguse tasustatud põhipuhkusele, siis direktiivi 2003/88 artikli 7 lõige 1 rakendab seda põhimõtet, kehtestades puhkuseaja pikkuse (vt selle kohta 22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Fraport ja St. Vincenz-Krankenhaus, C-518/20 ja C-727/20, EU:C:2022:707, punkt 26 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Teisena olgu märgitud, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et õigust tasustatud põhipuhkusele ei tohi tõlgendada kitsalt (vt selle kohta 30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Sobczyszyn, C-178/15, EU:C:2016:502, punkt 21).
- 29 Mis kolmandana puudutab direktiivi 2003/88 artikli 7 lõike 1 ja harta artikli 31 lõike 2 eesmärki, siis tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt teenib õigus põhipuhkusele kahte eesmärki: esiteks võimaldada töötajal tema töölepingust tulenevate ülesannete täitmisest puhata ja teiseks anda talle aega lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks (25. juuni 2020. aasta kohtuotsus Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria ja Iccrea Banca, C-762/18 ja C-37/19, EU:C:2020:504, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Selleks peab töötajal olema võimalus tegelikult kasutada direktiivi 2003/88 artiklis 7 ette nähtud minimaalset tasustatud põhipuhkuse aega, nagu ka muid selles direktiivis ette nähtud minimaalseid puhkeaegu (vt selle kohta 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Kreuziger, C-619/16, EU:C:2018:872, punkt 49, ja 4. juuni 2020. aasta kohtuotsus Fetico jt, C-588/18, EU:C:2020:420, punkt 32).

- 31 Täpsemalt on Euroopa Kohus leidnud, et õiguse tasustatud põhipuhkusele eesmärk, milleks on võimaldada töötajal puhata ja anda talle aega lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks, erineb õiguse haiguspuhkusele eesmärgist, milleks on võimaldada töötajal haigusest paraneda (30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Sobczyszyn, C-178/15, EU:C:2016:502, punkt 25).
- 32 Nende kahe puhkuseliigi erinevaid eesmärke silmas pidades on Euroopa Kohus järeldanud, et töötajal, kes on varem kindlaks määratud põhipuhkuse ajal haiguspuhkusel, on tema taotluse alusel ning põhipuhkuse tegeliku kasutamise huvides õigus kasutada põhipuhkust muul ajal kui see, mis langeb kokku haiguspuhkuse ajaga (30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Sobczyszyn, C-178/15, EU:C:2016:502, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Ühest küljest ei ole viimati nimetatud juhul haigusest tulenevat töövõimetust võimalik ette näha ja see on töötaja tahtest sõltumatu (4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, punkt 32).
- 34 Teisest küljest piiravad haiguspuhkusel olevat töötajat haigusest põhjustatud füüsilised või psüühilised takistused (vt selle kohta 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, punkt 33).
- 35 Lisaks ei tohi töötajal direktiivis 2003/88 ette nähtud minimaalse puhkeaja jooksul olla tööandja ees mitte ühtegi kohustust, mis võiks teda takistada vabalt ja katkematult pühendumast oma isiklikele huvidele selleks, et neutraliseerida töötamise mõju tema ohutusele ja tervisele (vt selle kohta 9. septembri 2003. aasta kohtuotsus Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punkt 94).
- 36 Eelotsuse küsimust tuleb analüüsida neid põhimõtteid arvestades, nii nagu neid on konkretiseeritud Euroopa Kohtu praktikas.
- 37 Eelotsusetaotlusest nähtub, et TFile anti puhkusepäevi ajavahemikuks, mis langes kokku ajaga, mil ta viibis pädeva ametiasutuse poolt IfSG § 28 alusel määratud karantiinis – mis on rahvatervise meede nakkushaiguse leviku tõkestamiseks –, kuna ta oli olnud kontaktis nakatunud isikuga. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib sellega seoses, et BUrlG asjakohaseid sätteid käsitleva Saksa kohtute praktika kohaselt ei anna karantiini määramine, mis nii nagu kõnealusel juhul ei too kaasa töövõimetust, õigust tasustatud põhipuhkuse päevade üleviimisele.
- 38 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et karantiinimeetme eesmärk, milleks on nakkushaiguse leviku tõkestamine, isoleerides isikud, kellel võivad tekkida selle haiguse sümptomid, erineb käesoleva kohtuotsuse punktis 29 viidatud tasustatud põhipuhkuse eesmärgist.
- 39 Teiseks on selge, et karantiini määramise meede on sarnaselt haigusest tingitud töövõimetuse tekkimisega sündmus, mida ei ole võimalik ette näha ja mis ei sõltu puudutatud isiku tahtest.
- 40 Samas nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et avalik-õiguslik asutus määras põhikohtuasja hageja karantiini, sest ta oli kokku puutunud SARS-CoV-2 viirusega nakatunud isikuga.
- 41 See töötaja ei olnud aga asjaomase ajavahemiku jooksul arstitõendiga tõendatult töövõimetu.
- 42 Seega on selline töötaja teistsuguses olukorras kui töötaja, kes on haiguspuhkusel ja kellel on haigusest tingitud füüsilised või psüühilised piirangud.

- 43 Seega ei saa asuda seisukohale, et karantiini määramise eesmärk on põhimõtteliselt võrreldav haiguspuhkuse eesmärgiga käesoleva kohtuotsuse punktis 31 meenutatud kohtupraktika tähenduses. Järelikult ei saa karantiiniaeg iseenesest takistada tasustatud põhipuhkuse eesmärgi saavutamist, st saavutamast eesmärki võimaldada töötajale puhkust töölepingust tulenevate ülesannete täitmisest ning aega lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks (vt selle kohta 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Bauer ja Willmeroth, C-569/16 ja C-570/16, EU:C:2018:871, punkt 41 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Kolmandaks, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 52–56, ei saa olenemata sellest, et karantiinis viibimine võib mõjutada tingimusi, milles töötaja oma vaba aega veedab, asuda seisukohale, et see iseenesest kahjustab töötaja õigust oma tasustatud põhipuhkust tegelikult kasutada. Tööandja ei tohi nimelt panna töötajale tema põhipuhkuse ajal ühtegi kohustust, mis võiks teda takistada vabalt ja katkematult pühendumast oma isiklikele huvidele, et neutraliseerida töötamise mõju tema ohutusele ja tervisele.
- 45 Järelikult, kui tööandja on need kohustused täitnud, ei saa ta olla kohustatud hüvitama ebasoodsat olukorda, mis on tingitud ettenägematust sündmusest, näiteks ametiasutuse määratud karantiinist, mis takistab tema töötajal täielikult kasutada oma õigust tasustatud põhipuhkusele. Nimelt ei ole direktiivi 2003/88 – mille põhimõtteid on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 26–35 – eesmärk tagada, et iga sündmus, mis võib takistada töötajal kasutada täielikult ja enda äranägemisel puhke- või lõõgastumisaega, õigustaks talle lisapuhkuse andmist, et põhipuhkuse eesmärk oleks saavutatud.
- 46 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2003/88 artikli 7 lõiget 1 ja harta artikli 31 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid või tavad, mis ei võimalda üle viia tasustatud põhipuhkuse päevi, mis on antud töötajale, kes ei ole haige, ja mis anti ajaks, mis langeb kokku ajaga, mil see töötaja on karantiinis, kuhu ametiasutus määras ta seetõttu, et töötaja oli kokku puutunud viirusega nakatunud isikuga.

Kohtukulud

- 47 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta artikli 7 lõiget 1 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 31 lõiget 2

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid või tavad, mis ei võimalda üle viia tasustatud põhipuhkuse päevi, mis on antud töötajale, kes ei ole haige, ja mis anti ajaks, mis langeb kokku ajaga, mil see töötaja on karantiinis, kuhu ametiasutus määras ta seetõttu, et töötaja oli kokku puutunud viirusega nakatunud isikuga.

Allkirjad